

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ПОРУШЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Порушення цивільних справ – одна із обов’язкових та найважливіших стадій цивільного процесу, яка має багато матеріально та процесуально-правових наслідків. У теоретичному та практичному аспектах дослідження вказаної стадії пов’язане, перш за все, з підготовкою проекту ЦПК України та з посиленням диспозитивних засад цивільного судочинства.

Розглянемо деякі моменти щодо вдосконалення практики порушення цивільних справ, аналіз якої проведено у судах загальної юрисдикції Харківської та Донецької областях.

Звичайно практика подання заяви до суду та прийняття ним вказаного документа пов’язана з тим, що людина, права або інтереси якої порушені і яка хоче використати право на судовий захист, змушена звертатися до суду із позовною заявою, як правило, тільки у години прийому громадян суддею. Канцелярії загальних судів, на відміну від арбітражних, не приймають позовних заяв, мотивуючи тим, що подання заяви здійснюється тільки під час прийому у судді. Це часто стає причиною пропуску строку позовної давності не з вини особи, а через дії працівників суду.

Посадові особи органів судової влади при прийнятті осіб, що звертаються до суду за судовим захистом та при виявленні недоліків у заяві часто не виносять мотивованої ухвали про залишення заяви без руху, повертаючи заявникові матеріали з усними вказівками стосовно того, як і в який термін потрібно виправити недоліки поданих документів. При цьому не береться до уваги та обставина, що при виправленні заявником недоліків позовної заяви тільки в тому випадку заява вважається поданою у день первинної подачі до суду, якщо при залишенні заяви без руху було винесено саме ухвалу, а не усні вказівки судді.

Вважаємо доцільним положення проекту ЦПК про те, що заяви, скарги та позовні заяви подаються до суду виключно через судову канцелярію.

Потребують удосконалення також деякі функціональні повноваження суду в цій стадії. Так, закон передбачає, що суддя відмовляє у прийнятті заяви, якщо має місце постановлене по спору між тими ж сторонами про той же предмет та з тих же підстав рішення або ухвала суду, які набули законної сили, про прийняття відмови від позову або про затвердження мирової угоди між сторонами. Тут необхідне уточнення, оскільки у разі застосування цієї підстави вирішальну роль відіграє аналіз елементів позову. Позови вважаються однорідними тільки тоді, коли в них співпадають сторони, предмет та підстави. У випадку заміни хоча б одного з цих елементів позови вважаються неоднаковими і суддя не має права відмовити в порушенні цивільної справи.

Заслугують на увагу пропозиції тих вчених, які вважають за необхідне п. 3 ст. 136 ЦПК доповнити вказівками про те, що суддя повинен відмовляти в прийнятті заяви і тоді, коли має місце набраний законної сили вирок суду з кримінальної справи, що розв'язав тотожний позов. Суддя також повинен відмовляти в прийнятті заяви не тільки за наявності ухвали суду про затвердження відмови від позову або про затвердження мирової угоди сторін, але й в усіх інших випадках, коли на підставі ст. 228 ЦПК є ухвала суду про припинення провадження по тотожному позову (Пушкар Є.Г.).

Суддя відмовляє в прийнятті позовної заяви і в тому випадку, якщо вона подана недієздатною особою. При реалізації цього положення слід мати на увазі, що підсудність справи визначається на момент порушення справи і в тому випадку, якщо після порушення справи позивач (або відповідач) стали недієздатними. Проте це не може бути підставою для того, щоб не розглядати справу. Тому зазначену норму бажано уточнити.

З огляду на викладене, необхідне прийняття нового ЦПК України з урахуванням нових ідеологічних засад.